

val schopnosti studentů zpracovávat poznatky za pomoci informačních technologií.

V dalších dvou sekcích je pro značnou rozmanitost článků obtížné stanovit díleč linie. Zajímavým příspěvkem je zamyšlení Radomíra Vlčka nad způsobem reinterpretování dějin, které byly v minulosti ovlivněny mocenskými zájmy. Jinak pojala příspěvek Helena Mandelová. Ve svém referátu se zaměřuje na otázku formování multikulturní společnosti prostřednictvím výuky dějepisu a zároveň představuje aktivitu členů Asociace učitelů dějepisu (ASUD), jimiž podporují začleňování multikulturních prvků do výuky. Maria Stinia dále ukazuje obraz polského učitele po roce 1989 jako odborníka v oboru, který ve vztahu ke studentům přechází od fáze informativně kontrolní do fáze inspirativně podporující. Na odbornost učitelů dějepisu klade důraz i Bohuslav F. Klíma. Ve svém příspěvku představuje archeologické pracoviště Katedry historie PdF MU ve Znojmě, přičemž vyzdvihuje jeho prospěšnost při výuce dějin pravěku a nejstarších národních dějin. Zpět do oblasti multikultury ve smyslu vztahů jednotlivých národů a menšin vrací čtenáře Lubomír Kocourek. Jako zástupce severočeského pohraničí, kde se vždy mísily a mísí různé kultury (česká, německá, lužickosrbská atd.), poukazuje na možnosti využití hmotných památek, ale i prvků jednotlivých kultur, které se projevují v jazykové oblasti.

Vzhledem k velkému rozsahu sborníku nebylo možné zmínit všechny autory a jejich referáty. Vybral jsem tedy pouze ty příspěvky, které podle mého názoru dokládají rozsáhlost a složitost dané problematiky a zároveň dostatečně vykrešlují charakter celého sborníku.

Jako v řadě sborníků najdou se i zde kvalitativní rozdíly mezi jednotlivými příspěvky, což ovšem nelze vytknout editorům. Je však škoda, že se jim nepodařilo seřadit jednotlivé příspěvky tematicky vhodněji (jednou z možností by např. mohlo být vytvoření samostatné didaktické sekce), což by snad přispělo k lepší orientaci v textu.

Formování multikulturní společnosti by mělo být jedním z hlavních cílů při výuce dějepisu. Tento sborník nabízí příležitost konfrontovat metody i postupy vedoucích ke

stanovenému cíli a zároveň ukazuje, jak obtížná cesta je před učiteli, kteří se budou chtít vyzčleným metám přiblížit.

M. SKUTIL

* Brno: MU 2003, 326 s.

Bořivoj Srba: Múzy v exilu*

Někdejší vedoucí Ústavu divadelní a filmové vědy na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity a v současnosti vedoucí Ateliéru divadelní dramaturgie a Kabinetu pro výzkum dramatu a divadla na JAMU v Brně prof. Bořivoj Srba předložil odborné veřejnosti další monumentální dílo. Ve své monografii nazvané obrazně Múzy v exilu se zabývá – řečeno slovy z podtitulu – kulturními a uměleckými aktivitami československých exulantů v Londýně „v předvečer a v průběhu druhé světové války“, tedy v letech 1939-1945. Autor v knize zúročil své dlouholeté zkoumání problematiky uměleckých aktivit Čechoslováků, kteří za druhé světové války pobývali v exilu ve Velké Británii. První verze práce přitom vznikla již v letech 1965-68, kdy šlo o přípravnou monografii k rozsáhlému projektu Dějin českého divadla. Nástup normalizace však vydání práce znemožnil, a tak se k ní badatel vrátil až v 90. letech a podstatně ji doplnil o nové poznatky, které získal především při studiu v zahraničních archívech a knihovnách.

Za povšimnutí stojí skutečnost, že autor sleduje nejen činnost emigrantů české a slovenské národnosti, ale při popisu kulturních aktivit upozorňuje na významný podíl českých a tzv. „říšských“ Němců a Rakušanů, kteří do exilu přicházeli vybaveni zkušenostmi a podporou z Československa. Jádro práce ovšem tvoří charakteristika a hodnocení činnosti emigrantů českého původu, kteří se soustřeďovali kolem profesionálních umělců, jakými byli spisovatelé František Langer a Viktor Fischl, filmový režisér Jiří Weiss, herci Herbert Lom a Ota Ornest, publicista Pavel Tigríd a všestranný vědec Josef Kodíček. Zvláštní pozornost věnuje

Srba založení a činnosti organizace Mladé Československo, v níž vznikla divadelní skupina, která se svými recitačními pořady a divadelními představeními pravidelně vystupovala na různých kulturních akcích, a měla tak v anglickém exilu zásadní vliv v oblasti tzv. „pódiových umění“.

Srbův přístup je exaktní, někdy až precízní. Píše-li např. o mikulášském večeru v roce 1939 v Československém klubu v Londýně, v němž zaznělo Tigridovo voicebandové ztvárnění Křtu svatého Vladimíra, věnuje se podrobně nejen interpretaci původních významů Havlíčkovy satirické skladby, ale s důkladností sobě vlastní přibližuje čtenářům i slavnou voicebandovou adaptaci E. F. Buriana z Umělecké besedy. Když na jiném místě autor představuje časopisy vydávané československými emigranty, věnuje jednak pozornost obsahové skladbě každého z nich v samostatné kapitole, jednak se podrobně rozepisuje o konkrétních podtématech, jako jsou kupříkladu časopisecké polemiky (jedna z nich se týká i politických postojů Jiřího Voskovce a Jana Wericha a jejich vztahu k našemu zahraničnímu odboji). Aby nedošlo k mýlce: cílem Srbovy práce není oslnit analýzou jednotlivostí. Jeho dílo graduje syntetizujícím závěrem (s. 815-838), v němž hodnotí a komentuje hlavní vývojové tendence exilové kultury a umění ve válečném období. Ukazuje se, že umělecké aktivity sblížovaly československou emigraci jako celek, ale zároveň pomáhaly propagovat záměry zahraničního odboje, získávaly sympatie pro někdejší Československo u britské veřejnosti a v neposlední řadě i přispívaly k vlastnímu rozvoji naší kultury ve sledované historické epoše.

Ačkoliv tento stručný referát upozorňuje jen na základní kontury Srbova rozsáhlého spisu (109,32 autorských archů!), již z výše uvedeného je snad patrné, že Múzy v exilu představují precizní práci, která vyčerpávajícím způsobem bilancuje kulturní a umělecké aktivity exulantů pobývajících v době druhé světové války v Londýně a jeho okolí. Zbývá jen dodat, že u práce tohoto rozsahu mají velkou badatelskou hodnotu již „pouhé“ seznamy pramenů a literatury, v nichž autor soustředil nejen bibliografické

soupisы časopiseckých článků, sborníků a monografických spisů, ale rovněž dosud nepublikované osobní výpovědi pamětníků.

D. KROČA

*Masarykova univerzita, Brno 2003, Spisy Filozofické fakulty č. 344, 888 stran + obrazová příloha.

Horák, P., Krob, J., Rivenc, F. (eds.): Filosofie po postmoderně*

Sborník textů je konkrétním výsledkem spolupráce brněnské katedry filozofie FF MU a Department de Philosophie pařížské Sorbonny. Nabízí čtenářům svědectví o tom, co naši a francouzští autoři považují za živá filozofická témata současnosti – texty od filozofie dějin přes logiku, ontologii, reflexi vědy a etiku až po axiologii a etiku.

Po úvodním slově P. Horáka následuje výprava F. Rivence do dějin filozofického myšlení. V expresivně napsaném textu se jeho autor vrací do meziválečného období, aby na tematickém okruhu filozofické reflexe vědy ilustroval pozici francouzského myšlení v celku evropské filozofické tradice. Odtud se v závěru text dobírá i upozornění na potřebu jisté rehabilitace osobnosti a filozofie E. Macha, která dosud zůstává znehodnocena ideologizovanou interpretací.

P. Materna se ve svém příspěvku zamýšlí z pozice logika nad typickým problémem spjatým s ohlasy postmoderny. Materna nabízí klasickou kritiku „bezbrehé“ postmoderní plurality i trivialnosti umírněnějších variant, aby vysvětlil vlašný vztah logiků vůči „svodům“ postmoderny. Svižně napsaný komentář však zapomíná, že pouhým opakováním se argumenty neposílí.

J. Krob se zaměřil na reflexi vývoje ontologie, kterou považuje v souborém kontextu globálních problémů za fundamentální disciplínu. Pro dnešek je zároveň charakteristický v této oblasti odklon od substančního k relačnímu pojetí. Konkrétním rozvinutím je i koncepce tzv. evoluční ontologie. V podobném duchu navazuje také text